

Tallinna Sõber.

Üleüldne aaleht Eesti rahvale maal ja linnades.

Tuleb üksford nädalis wälja.

Mallab Tallinnas Lindfors'i päriate trükkimajas:
 aastat ..... 3 rubla, 40 kop. — pool-aastas ..... 1 rubla 40 kop.
 Kogu eht postiga saadetud:
 aastat ..... 3 rubla — pool-aastas ..... 1 rubla 70 kop.
 Aunlutsused maksawad iga rea eht selle asemel 5 kop.

Tallinnas: Lindfors'i päriate trükkimajas. — Peterburgis: J. S. Seelandi, Oorupokaa № 54. — Tartus: Laakmann. — Rakweres: J. Auks. — Paldes: A. Seidelberg. — Saapalus: G. Solberg. — Lihulas: H. Wäitner'i wõobis. — Wiikandis: G. J. Karow'i raamatupood. — Narwas: H. Pöder. — Pöorus: Frana Pietrose. — Wälkas: H. Rudoffi. Auureaarses: H. Lange. — Maat: kuida isearanis tunutatse.

Wastaja redaktor W. F. Eichhorn. Stab Baltistis, — kirjab käwad Baltistis (Baltischport — Baaritskik-Noprs.)

Regiister: Auuramaa Kindsral-Superintendenti kirjastuse. — Üleüldised postitita sönunid. — Omatk maalt: Tallinnast: Opetaja S. H. Kivke f. — Ametnikute ringkonnast. — Meie kiriku asjast. — „Walguse“ rõõm. — Koolide asjast. — Dnnetusjed — Pahateud. — Ilmad. — „Postimehe“ teeruline wabandami ne. — Tartust: Kinnasaaditute walmimine. — Riigist: Kinnasaaditute walmimine. — Liwimaa raudtee. — Auuramaalt: Kubernör haige — Liikari lahe. — Kirikurõõwel kinni. — Peterburgist: Keisrikoojast. — Si gepatwe. — Wene maaraahwa wabastamise päaw — Dr. Part. — Isäärastised ja uemad sönunid. — Kirja wastused. — Jutu leht; Kauditepoid.

Auuramaa Kindsral-Superintendenti kirjastuse kiri*).

„Sumala meie Jhsa ja Jesuse Khrisuse arm olgu Teiega! — Nenda teretan Teid kõiti, minu armsad wendad ja lapsed, leda mina omas sädames kannan ja kes Teie ühes minuga armu ofalised olete. Sest saadit kui Apostlid maa peal käiswad, on koguduse hingelariatsjed oma kogudustele kirjast lätitanud, et neid uskus kinnitada ja Apostlitest rajatud aluse peale üles ehitada, kus Jesus Khristus ise nurgakivi on. Nemad ei wõinud waitida, kui illelohus wõimust wõttis ja mitmete armastus kilmaks läts, kui ka Waleprohwetid rahwa seas oliwad, nenda kui ka Teie seas saawad walepetajad olema, kes kõrwalt walepjetust sisse toowad, mis hukka saadawad ja salgawad Jhsandat ära, kes neid on osnud, ja saadawad äkilist hukatust iseenese peale; teist Ewangeliiumi ometi ei ole, kui aga, et mõningad on, kes Teid segafelts teewad ja Khrisuse armuõpetust teistid pöörata tahawad. Kirja aead on meile kätte jõudnud. Patu julgus ja illelohtu wägi on suureks kaswanud, Jumala-kartusela teud ja pahad asjad, millest meie isad midagi ei ole kuulnud, sünniwad sage-daste, hirmsad asjad ei ole mitte enam tundmata, millest Apostel räägib: Sest siis on inimesi, kes iseenest palju lugu peawad, kes raha-ahned, hooplikud, suurelised, teuta-jad, wanemate sõna põlgajad, tänamata, pilhiõemata, kes omasseid ei armasta, lepikuse rikkujad, laijad, prassiijad, waljud, kes head ei armasta, petised, äraandjad, kes on äkilise meelega, uhked, kes liha-himu enam armastawad kui Jumalat, kelle Jumal on nende kõht ja kelle auu on nende häbi. Meie Ewangeliiumi kogudus on pidanud nägema, et tema lapsed usust taganewad, mille poole nemad altari ees on pühalkult hoida tötanud. Kas seal ei pea mitte häält tõstma, kutsuma, äratama, kinnitama? Kirjutud seisab: Mina olen Sind Israeli hoidjaks seadnud, et Sina seda rahwast manitselid. Ja kui see, kes kuulab, saab kuulda posuna häält ja ei wõta manitsust ja wõel tuleb ja wõtab teda ära, selle weresüli langeb tema pea peale. Sest oleks tema manitsust wõtnud, siis oleks tema oma hinge peastnud. — Ewangeliiumi-Lutheruse kogudus! Hoia, mis Sinul on, et keegi Sinu krooni et wõta! Meie teame wäga heaste, mis warandus see on, mida meie hoidma peame. Meie nimetame ennast Ewangeliiumi-usu-listelst; nimi tuletub juba meele, et meie kiriku põhjus püha mägedel on pandud, et meil kõige kallim warandus, pühas Jumala-sõna on, mis hingelid õnnats wõib teha. Tuult tallates wistawad meie wastalised meile ette, meie ust olla uus, mille põhja Martin Lutherus alles 300 aastat eest panuud, ja ei seista mitte enam sel põhjusel, mille peale Püha Waim esimesel Suwisste pühal teda rajanud. Meie wastame: Meie ust on sefaua wana, mida Jesus Khristus ise on asutanud; meie Ewangeliiumi-kogudus on niisama wana, kui Ewangeliium ise. Wõib ütsti kirik maa peal kiita, et tema Apostlitest järeel jäätud warandust puhtalt ja rikkumata on alal hoidnud, siis on see Ewangeliiumi-usu kirik. Martin Lutherus ei ole mingisugust uut usku asutanud. Püha Waimu abiga on tema pühasi Riisiusust kõit inimeste wale-õpetused ja lisanused wälja heitnud; tema on Jumala-sõna jälle wana auu sisse tõstnud, nii et igauks fenna tulla, oma Jhsandat Jesust Khrisust leida ja igawest õnnistust saada wõib. Oletsi-wad kõit Riisitiinimesed ennast Martin Lutherusega ühes elkitudest ja wale-õpetustest lahti ütelda suutnud, siis oleks Khrisuse kogudus ka wäljaspidi ammugi ühine olnud,

nagu Jhsand seda on seadnud ja Ewangeliiumi kirik wõiks 100 miljoni asemel 400 miljoni Khristlast omats nime-tada. Meie usume üht püha Riisitkogudust. Kirik on püha inimeste kogu, kus Jumala-sõna digeste õpetatasse ja sakramentide üle digeste walwatasse. Nagu meie esimesest Jerusalema kogudusest lueme: „Nemad pidastwad Apost-ite õpetust“, nii teeme ka meie. Apostlite õpetus on pühas kirjas üle pandud. Nii heaste Wana kui ka Uus Testa-ment on Jumala-sõna ja kuulutab Jesust Khrisust. Wiibel on püha hallikas, kus kõit Khrisuse elu woolab. Pühas kirjas on Jumal täielikult oma tahtmist awaldanud; seal ei puudu midagi. Wiibil ei ole kellegi lisanust ega wõe-raid tükki waja, sest see seletab ennast ise. Sellepärast peame meie ka ainult seda Jumala tõduselts, mis Wiibilis seisab eht mis selle sõnadega kokku sünnib. Ewangeliiumi kogudus on selle eest palju tänu teeninud, et ta Jumala-sõna ja Apostlite õpetust, mis inimliku tartuse ja rumaluse läbi waka alla waratud oli, jälle künta-jala peale on pannud, et ta paistab kõigile, kes majas, ja on tõe sam-mas ja tugi. — Ewangeliiumi kirik tegi ka wahet püha sakramentide wahel. Sakramentid on seefugused pühad kombed, mida Khristus ise on seadnud ja mille läbi meile nähtawa asjade näul isearalisi Jumala aruandeid jägatasse. Sellepärast anname meie sakramenti nime ja auu tahel: püha ristimisele ja püha õhtu-sõmmaaeale. Teisi kombeid, olgu nad küll pühad ja kasulikud, ei julge meie sakramen-tis nimetada, sest need ei ole Khrisusest sisse pandud eht neil puudub isearaline Jumala aruand. Nagu meil Wanas Testamentis tats pruuti: ümberleikamine, mille läbi Jumala koguduse liitelst saadi ja Eihawõte-tall, leda ohwrits tapeti ja leda Jumala-perelonnad pühal sõmmaaeal sõwad, teis-tes tõrgemaks peeti, nenda on ka Uude-s Testamentis tats püha sakramenti. Püha ristimise läbi saame uue seaduse koguduseste wasta wõetud. Kui keegi ei sünni weest ja waimust, siis ei wõi tema mitte Jumala riiki saada. Püha õhtu-sõmmaaeal saab uus Khrisuse elu toidust. Khrisuse ihus ja weres saame tema püha ohwrit, mida tema riiti peal meie eest on kaunatanud ja sellega ühes ka igawest elu ja õnnistust. Kes minu liha sõõb ja minu werd joob, see jääb minu sisse ja mina tema sisse. Pühas sõmma-aeaks wõtame hapnemata leiba ja jägame leiba ja wiina, nagu Jhsand seda sissepanemise juures on teinud. Jumala sõna kassib neile, kes pühasi õhtu-sõmmaaeast ofa wõtawad, et nemad iseenast läbi katsutawad ja Jesuse Khrisuse surma kuulutatsiwad. Sellepärast ei julge meie neid püha lauale lasta, kes seda weel kuulutada ei õsta ja iseenast weel läbi katsuda ei suuda. Jesus Khristus on meie ainus õnnistegija. Ja ühegi muu seest ei ole õnnistust, sest ühtegi muud nime ei ole taewa all antud, kelle läbi meie peame õnnats saama. Khristus on meid surmast ja Ku-radi wäest peastnud. Kes tema lunastamist pärida tahab, peab ennast patust pöörama ja Ewangeliiumit uskuma. Kes oma patust aru saab, patu kahjelses ja andeksandmist õstib, selle päralt on Jesuse sõna: Tulge minu juure kõit, kes waewatud ja loormatud olete ja mina tahan Teile hingamist saata. Üstki, kes tema sisse usub, ei pea hukka saama, waid temal peab igawene elu olema. Kui meie patust pöörame ja Jesuse sisse usume, siis mõistetasse meid digets ilma äratasumiseta, mis Khristus Jesus on. Meie teame, et inimene kaju tegude läbi digets saab, selle päralt on Jumala rahu, see on Jumala laps ja käib uudes elus. Aga nii mitu kui teda wasta wõiswad, neile andis tema meelewalda Jumala lasteks saada, kes tema nime sisse usuwad. Digets usust figineb püha elu; head teud on usu wili, sest Khrisusest Jesusest ei malla ümberleigatud ega ümberleikamata, waid ust, mis armastuses tegew on. Kui

Apostel Jakobus ütleb, et inimene tegudest digets mõiste-tasse, ja mitte ütspäinist usust, siis käib see tegude kohta, mis usust kaswawad, ja tema räägib usust, mis wilja ei kannu ja usu nime wääriline ei ole. Enne on puu, siis kaswab wili; enne ust, siis head teud. Raudtem kõit armastusega ja kaswagem kõit Khrisuse sisse, kes on meie pea. Kui meie wanat Adamat ära uputame, kes wale himude läbi on hukka läinud ja uut inimest suda-messe istutame, kes nenda on kui see, kes Teid on kutsu-nud, kes püha on, saage ka Teie pühas kõiges omas elus. Nii laua kui meie maa peal wiimime, ei saa meie täieli-kult ega pühas. Ainult üks on maa peal püha olnud. See on Jhsand Jesus Khristus. Meie kõit oleme wäesed patused; kui meie üleme, et meil pattu ei ole, siis petame meie ennast ja tõdust ei ole meie sees. Surma tunni peame meie Paulusega üttema: Et meie täielikud ei ole, waid sellets saada püham. Mina kusan ettefeatud märgi poole, selle taewase Jumala kutsamise wõidu-anni poole Khrisusest Jesusest. Kes õstani kannatab, see peab õnnats saama. Ka on kirjutatud: Ole ustaw surmani, siis tahan Sinule elu-krooni anda. — Kus paistab püha walgus nii selgest kirikutes, majades, lossides ja uristikutes, kõit ja rahus, rõõmus ja walus? Kus kolawad ilusad laulud Jumala auuks? Kus ditsewad koolid, kus laub ebanust, kus kaswatatasse wendadele wendasi, walitjatele auusaid, truusiõid alamaid, Jumalale armsaid lapsi? See oled Sina, minu armas Ewangeliiumi kogudus, Sina, meie kõitide ema. Kas seal ei pea sõnad puuduma, kas ei pea silmawett walama, kui seefugusele emale see eht teine laps häbi teeb, kui Ewangeliiumi usu wabadus kurtuse kattelst wõetasse, kui mõned meelega elu-hallikast kahtluse ja wi-letisuseste langewad! Kas seal ei pea Paulusega hõiduma: Oh Teie mõistmata Galatea rahwas! Kes on Teid ära teinud, et Teie tõe sõna kuulda ei wõta, Teie, kelle filmade ette Jesus Khristus on kirjutatud olnud, ja otse kui näh-tawat kombel Teie seest riisti löõdud? Olete Teie nii mõist-mata? Waimus olete Teie kannanud, kas tapate Teie nüüd lihas lõpetada? Sest mis kaju on inimesel fellest, kui tema kõit maailma kasust saats, aga oma hingele kahju tees; eht mis lunastamist hinda wõib inimene oma hinge eest anda? Püha kiri ütleb: Teid, kes walgustatud olnud ja taewa andi maitstunud, ja Pühasi Waimust ofa saanud, ja Jumala hea sõna ja tulewa ilma wäge tunda saanud ja on ära taganenud, ei wõi uueste meeleparan-damissele saata. Sest kui meie meelega päralt seda pattu teeme, kui meie tõe tundmist oleme saanud, siis ei jää enam pattude eest ohwrit üle, waid hirmus tõhtu ja tulise wiha ootamine, mis neid wastapanijaid peab ära sõõma. Kellel kõrwad on, see kuulgu, mis waim kogudusele ütleb. — Aga Teile, minu armsad wendad, kes Teie Apostli-tega ütlete: Meie ei ole mitte nende seast, kes taganewad hukkaamisset, waid nende seast, kes hinge ärapaastmisset usuwad, ütlen mina: Hoidke siis kallist, Teie kätte usal-datud warandust ja kõige auusast kutsutud teed, et Teie mitte kui mõistmatad, waid kui mõistlikud kutsutud olete. Pidage aega kallist, sest päwad on pahad. Meie ei pea enam wäetamad lapsed olema ja ei laste ennast dõtsutada ega igast õpetuse-tuulest kõigutada. Olge alati walmis igauhele tõstma, kes Teilt aru püüab esolewa lootuse päralt. Nenda on Jumala tahtmine, et Teie head tehes mõistmata inimeste rumaluse tinni sulute ja teadma, kes Teid segafelts teeb, see peab oma nuhtlust kandma, kes see iial on. Walwate ütsteise üle, et Teie ust, kui teda läbi katsutasse, palju ülem kui kuld leitasse olema. Meie kätte on palju usaldatud ja meilt nõutasse weel palju rõhkem. Kui meie waimus elame, siis wõitem ka waimus kää.

* „Eesti Postimehe“ tülgi järeel, mõne weike muutusega kirja-wiisti poolest.

Waimu wili on: armastus, rõõm, rahu, piltmeel, heledus, headus, truuvus, tasandus, kasiuus. Mahu Jumal pühit-
segu Teid ühes ihu ja hingega läbi ja läbi, et Teie meie
Issanda Jeesuse Kristuse jälletulemise pääwani karistamata
hoitud saate. Jumala meie Issanda Jeesuse Kristuse arm
olgu Teie kaitseks. — Amen!

Üleüldised poliitika sündmused.

Ma h u Serbia ja Bulgaria wahel on tehtud ja selle
kuu 19. päawal alla kirjutatud. Türgi kommissiari poolt
oli ka lepituse põhjusel üks ainuke artikkel ette pandud,
mis ütles, et sellest pääwast, kus lepituse komisioon seda
artiklit wastata wõtab, Serbia ja Bulgaria wahel rahu ja
sõbrus walitsema ja see kaup 14 päawa käikus mõlemite
riikide walitsuste poolt peab kinnitatud saama. Serbia
poolt sai seda wastata wõtetud, ainult aga päritud, et sõna
„sõbrus“ lepitusekirjast maha kustutatud saaks, sest Serb-
lased on Bulgarlaste wastata niisama sugulasse „lätetasa-
mise“ tujusse langenud, nagu Prantslased Sakslaste wastata.
Seda lapitust pärimist on täidetud ja rahu on tehtud.
Lepituse pühitsemiseks on Sofia peatrikus pidulik Jumala-
teenistus peetud, niisamati ka San Stefano lepituse mä-
lestuseks, kus Bulgaria riigi põhjus pandud sai. Wärsi
Aleksander on kuulutust wälja saatnud, milles tema rah-
wale mõlemil poolt Balkanit oma tänu kõige nende ohwite
eest tunnustab, mida rahwas oma isamaa-armastuses ras-
kel aal nurisemata oma peale wõtnud ja kannud on.
Wärsi tuletat rahwale ka Sultani heategusi meele, kes
Bulgaria luurendamist tema walitsuse all lubanud on. —
Bulgaria ja Ida-Rumelia ühendamise üle olla nüüd suur-
riigid ühes nõuus, pärast seda, kui Wenemaa pärimist
mõõda Sultani ja Bulgaria wärsi wahel tehtud lepitus
mõnest tähtsist muudetud on. Selle järel saab Bulgaria
Wärsi Ida-Rumelia Kindral-Kuberneriis määramata aea
peale nimetatud, mitte wiie aasta peale, kuid see eisteks
plaanitud oli, ja Wärsi Aleksandri nimi ei pea seal mitte
iseäranis nimetatud saama, waid see lepitus peab ülepea
Bulgaria Wärsi kohta maksma, olgu see Aleksander von
Battenberg ehk keegi teine. Ka on see kaup lepitusest
maha kustutatud, mis järel Bulgaria wärsi Türgi riigile
wäljapidistes sõdades peab appi minema. Bulgaria riit
on selle muutuse läbi suurt kasu saanud, Wärsi Aleksander
aga niipalju kahju, kui sellest näha on, et Wenemaa wa-
litsus temaga mitte weel ära leppinud ei ole. Ida-Ru-
melias on Wärsi käsu peale ka juba Bulgaria üleüldised
seadused ja Bulgaria raha-lord maksuaks tehtud. Selle
ühendamise kinnitamiseks saada suurriikide nõuutoogu koku
kutsutud, kus siis ka Ida-Rumelia põhjuseadus niipalju
muudetud saada, kui uus seisukord seda pärib — Prinz
Peter Karageorjewitschi kuulutus Serbiale,
teeb palju karta ja pahandust. Mõnelt poolt ei taheta
koguni mitte uskuda, et see kuulutus tõeste temast enesest
wälja saadetud on, sest see ei lähe koguni mitte selle lah-
kusega kokku, mida Montenegro Wärsi oma reisi peal
Serbia Kuninga ja tema riigi wastata tunnustas. Weel ei
ole kuulda, mis Wärsi Nikita oma wäimehe kuulutusest
ütles. Prinz Karageorgewitsch wõib jo oma enese kae
peal oma erapolitikat pidada, aga ilka aratub see kahjust
tema dia wastata. — G r e e k a m a a l t tulewad tagajärel
sõnumid, et Minister Delyannis ennast küll ametist lah-
tunud on, Kuningas teha aga mitte weel lah-
tunud ei ole. Mässu-himuliste poolt on Athenis uueste kuu-
lutusi müüride külge klisterdatud, milles Kuningast ja
Ministrit ähwardakse, kui nemad sõda pidada ei taha.
Rahwa tekkis olla ülepea idea-himu suur. Wastata Türgi
piiret saada weel rohkem wäge saadetud ja sellepärast ka
wist weel rohkem mehi püsside alla kutsutud. Ilka aga
loodetakse, et nüüd, kus Serbia ja Bulgaria wahel rahu
tehtud on, ka Greekamaa lauemini tõkuda ei suuda. Mõ-
nelt poolt wastab, et Kuningas Georg krooni oma poja
Konstantinos'e heaks maha panna taha. Prinz Konstan-
tinos seis-
ta rahwa tekkis suures usalduses. Paapsti poolt
antakse Greeklastele nõuu, ennast wõitlemiseks Bulgarlaste
wastata, Rooma-Katoliigi kirikuga ühendada, s. o. Rooma-
Katoliigi usku heita. — K o n s t a n t i n o p e l i s
halkawad aalehed pärima, et kõi Balkan riigid ennast nõnda
ühendaksid, kuid Saksamaa riigid ühendatud on. Sõda-
wäe ja poliitika juhatus tahawad need lehed Sultani-
le anda, Greekamaa olla juba selle nõuus. Waewalt on
uskuda, et suurriigid seda lubawad, sest siis saaksid jo
Krislased uueste Mohammedanlaste wõimuse alla. —
Saksamaa Riigipääwal on selle kuu 18. päawal
nduupidamised w i t n a m o n o p o l t i l e algatud. Kes-
arwu järel saab wiinakauplus riigile aastaks 668,692,000
marka sisse tooma; kuld saawad 333,048,000 marka suu-
red olema ja sedawiisi riigile aastaks 333,744,000 marka
kasu tulema. Kõik need peawad täit tasumist saama,
kellele sellest seadusest kuidagi kahju tuleb ja tasumiseks on
540,000,000 marka arwatud, peale selle weel 180,500,000
marka esimeseks kuludeks wiina-monopoli korraldamiseks,
nenda et eisteks peale jäänud kulude 720,500,000
marka wälja anda on. Selle summa intressidels ja aega-
mõõda tasumiseks on 32,000,000 marka aastaks arwatud,

mis hakatusest kasu maha arwata tuleb, nenda et eisteks
riigile umbes 303,000,000 marka aastast kasu äle jääb,
kuni esimesed kuld tasutud on. — P r e u s s i M a a -
p ä ä w a l on seadused P o o l a k a t e t a g a s i t o r j u -
m i s e t s Posenis ja riigi idapoolistes maakondades, kom-
missiionide nõuupidamise alla antud. Et need seadused,
kui ka mõne weikema muutmisega, wastawõtetud saawad,
selle üle ei näi suuremat kahtsi olema. Poolakate laag-
ris teeb see muudugi suurt kahinat. Nemad otswad nimelt
ka Paapsti poolt abi ja on sellest üht adressi 32,000
allakirjaga Dr. Windthorsti kätte saanud. Aga ka teist
mõju wad juba need plaanitud seadused Poolakate peale.
Üks suurmaade-peremees Wolhynias on „Schlesia Zeitun-
gile“ kirja saatnud, milles oma suguwendadele nõuu annab
neid endise Poolariigi järgi, mis Preussi riigiga ühen-
datud on, otsekõbe kui kadunud asja maha jätta, selle ase-
mesel ennast neis Poolariigi järges wägewamast koguda,
mis Wene ja Austria riigi walitsuse all seisawad. Selle
unistaja mõtte järel wõtab uueste asutatud „Poolariik“
oma läänepoolist piiret nende wastata, kuid see nüüd Saks-
maa ja Wenemaa wahel on, ei päri siis ka Weikeli jõe-
suud, ei Danzigi ega Königsbergi linna, waid wenitab
ennast ainult Wenemaa kuu peale homiku poole, Must-
merest saadit. Baltimere randa, mis muudugi muud ei
olla, kui üks „Saksamaa järw“, ei himusta Poolamaa
uus asutaja mitte, ja Galiziat jätab tema üheks „iseära-
seks kiskimiseks“. Selle wastata loodab tema Saksamaa
poolt ja ka Austria poolt tuetust, kui see suur sõda lord
lahki läheb, mida tulewiku-politikkused Europa idapooliste
ja läänepooliste maade ja rahwaste wahel juba mitmest
aast saadit tõusma nõudwad. Wist saab see nüüd tarkus
Poolakate enesete tekkis niisama wähe sõbrus leidma, kui
Saksamaal ja Austrias. Poolakad Posenis, Galizias ja
ka Wene-Poolamaal tahawad ühel meelel Paapstile üht
palwetkirja saata, et tema mitte üht „Saksat“ — Propst
Dinderit — Posen = Gneseni Erzpiiskopiks ei kinnitaks.
Kõik need püüdmised näitawad, kui tarwis Poolakate tagasi-
tõrjumist läheb, mitte sellepärast, et nemad Poolakad on,
waid sellepärast, et nemad ilka ja et ilka rahwast, kirikut ja
riigipoliitikat kokku segawad ja et nendest sellepärast ühegi
riigi rahulik alamaid loota ei ole, niikana kui nemad
Poolakateks jääwad. Keisririigid peawad kas omalt pool-
t Poolariiki uueste asutama, mis nende enesete ega ka
Poolakate õige kasu pärast lorde ei lähe, ehk nemad pea-
wad Poolakate rahwast maha rohuma. Rahju, et selle
läbi rahwuslikud kisklemised ilka rohkem teritatud saawad
ja mõnel teisel rahwusel selle läbi kannatada on, kes ilka
selle riigi ustawad alamad oliwad, selle all nemad elawad,
ja muud ei soowi, kui aga oma emaleekes ja oma ema-
kiriku kombete järel Jumala-teenistust pidada ja oma Riigi-
ga eest palwet teha. — Üks Berliini aaleht hakkab päri-
ma, et Saksamaa ütemerised kolonied (asumaad) ühendatud
Saksamaa Keisririigi walitsuse all Preussi Kuningriigi
walitsuse alla antud saaksid. Põhjuseks on see soo-
wimine sellega, et Saksamaa Riigipääwal koloniede asjus
täniine palju taltsust teinud on, kuna Preussi Maapäawa
poolt selle tähtsa asja kohta rohkem arusaamist ja ühe-
meelset tuetust loodetakse. Wastapanemist saab see nõu-
muudugi wäga palju leidma ja on ka „National-Zeitung“
poolt juba „meeluseks“ nimetatud. Riigi-nduutoogu ees
seisab uus laudategemine Sanibari Sultaniaga, mis järel
nimelt kõi need kaubad, mis Saksamaa Ida-Afrika kaitse-
maade põllutõõ ja raudteede kaitsemiseks ja ehitamiseks
tarwis läheb, ilma tollita Sanibari piiretest peawad
wõima läbi weetud saada. Range joolide peale tahetakse
aga 25% tolli panna. — Saksamaal on jälle üks maa-
äraandmise protsess tulemas. „Kieli Pääwal
lehe“ toimetaja Richard Prohl, tema abilise B ö c k e i
ja selle abitaasa, hiljuti tuhtuhoonesse mõistetud S a r a u w ' i
sugulane, on kinni pandud. Nemad kõi olla S a r a u w ' i
abiiks olnud. — Keiser Wilhelm terwis on wiimastest
mahatulkumistest suuremat häda saanud. Wana Keiser
peab küll ilka weel omas tuas paigal olema, on aga
muudu üsna terwe ja talitab oma ametit täie jõuga. —
B a i e r i K u n i n g a m a j a p i d a m i s e a s j u s on uueste ta-
kistus tulnud. Sekretär Klug oli seda asja korraldanud,
päris aga koltuhooldikku majapidamist, mõne lõbu-ametniku
palga wähenamist ja uhtuse-ehituste seismajamist, kuni
Kuninga hissetulemised ja wäljaminemised jälle kaalule nih-
kunud oleksid. Siis pidi Kuninga wastatamise all tema
erawarandise peale nii palju laenatud saama, kui tungi-
wate wõlgade tasumiseks ja korraliseks majapidamistest
tarwis läheb. Lõbu-ametnikkude palwe peale tahab Ku-
ningas aga nende kõrged palgasi puundamata jätta ja
lewadel uueste ehitama hakata. Kuninglik sugulond ei
wõta sellepärast wastatamist oma peale ja kodumaal ei
taha keegi laenata. Sekretär Klug on Kuninga käsu peale
Berliini reisinud ja peab seal raha otswima. Kui tema seal
ei leia, siis tahab ka tema seda talitsust oma käest ära
anda. — Kopenhagenist kirjutakse selle kuu 19. päawal,
et Suur Wäinas jaest kinni topitud on. Helsingöri ja
Helsingborgi wahel lõhuti laewatee lahki ja katuti ka Ko-
penhageni ja Helsingöri wahel lõhutada. — Prantsusmaal
on Madagaskari lepitus Parlamenti poolt 430 häällega

29 häälte wastata, wastata wõtetud. Nii suurt häälte-ena-
must ei olnud Minister Freycinet ifegi ootanud ja tema
Ministerium on selle läbi kindlat tuget saanud. Parlamenti
liited on aru saanud, et Madagaskaris paremat kaupa
saada ei wõi, kui fenna mitte 100,000 meest uut wäge
ei saadeta, mis sel korral kuidagi wõimalik ei ole. Arwa-
tatakse ka, et tödrahwa - tähts, mis Decazevilles ja teistest
palkades uueste tõusnud on ja kõi rahulik töõd seisma
panema kipuwad, märku on annud, kui wäga Prantsusmaal
üht jäänawat kindlat walitsust tarwis läheb, kui mitte kõi
asjad tähtsa ei pea raisu ja hukka minema. Wastapanem-
ist rahurikkujate wastata, on wäga libedast tarwis. Vigois'
alewikullus, Correze departementis, oliwad Politsei - soldatid
üht joobnud raudtee-tõõlist ära wiia tahnud. Umbes 600
raudtee-tõõlist on selle peale Politsei-soldatite peale karga-
nud, kes waewalt oma saagiga ja kabe teise kinnitõõdetud
käratseljaga peastwad ja neid wangimajasse wiiswad. Senna
on aga kõi meeletumate feltstõõd järele tunginud ja wan-
gimaja ees on werine wõitlemine w i s t u n d i t e s t a -
nud, kuni wiimast Politsei-soldatid kohalise rahwa abiga
käratseljad ära peletasid. — P r i n z i d e w ä l j a -
m i n e , mida leppimata erakonnad ilka uueste pääwa-
pidamise all. Ministerium on selle wastata ja õiglasemad
ja mõistekumad ringkonnad on ka selle wastata, sest nemad
saawad aru, et Prinzid wõeral maal palju lahkemini
praeguse walitsuse wastata wiha kibutada wõiksid, kui
omal maal. Palju lootust ei ole leppimata ringkondadel
oma nõuu kordasaatmise peale mitte, aga seesugused mehed
ei taha italgil omast kisklemisest taganeda. — Parla-
mentis on selle kuu 13. päawal Louis Leon P r o n i e r r e -
w o l w i r i t k a t s p a n k u l a s t n u d , ilma et sellelegi häda tegi
ehk ka teha tah-
Tema ütles ennast ühe klaweri-tegija
olema, kes teiste pettuse läbi kõigest omast ilma jäänud
ja kes sellepärast sedawiisi awalikkus osawõtmist aratada
tahnud. Kas tema meel selge wõi segane on, sellest ei
ole weel diete aru saadud. — Inglismaal tõuseb Sirimaa-
kiskumise tõõd r a h w a - l ü s i m i n e ilka kolledama
paistusega pääwatõõrale. Selle kuu 16. päawal kogusid
Sozialistilased ennast M a n c h e s t e r i s nduupidamisele ja
ei teinud seal ülekuu karta. Pärast lõunat kogus ennast
aga töõd töõdrahwas kõisuguste hulguks koku, wiskas
aktuaid sisse ja tegi teisi kõwatumaid tegusi. Politsei ajas
neid wiimast ühest ära ja wõttis mõned kinni. B i r -
m i n g h a m i s oliwad selle kuu 14. päawal weel palju
suuremad tõõliste kared. Suur Kettelõõd'si kruwi-
wabrik Smethwicis oli Saksamaalt rohkem sisseweetud kauba
läbi sunnitud, oma kauba hinda 20% alandama ja kuu-
lutas sellepärast tõõlistele, et ka nende pall 10% pidi
alandatud saama. Sellega ei olnud tõõlised rahul ja kui
neile järel ei antud, siis jätsid nemad töõd seisma, loo-
pistwad wabriku aktuaid sisse, wigastasid maschinaid ja
tegiwad teist pahandust. Umbes 1000 tõõlist läksid
sellelõõda peremehe teistesse wabrikutesse ja sundisid
tõõlist nende karedest osa wõtma. Sedawiisi kogus ennast
üks umbes 2000 meest suur hull koku ja läks Birming-
hami, sealiseid tõõlist ka osawõtmisele kutsuma. Politsei
poolt oli hull soldatid wastata saadetud ta waewaga sai-
wad käratseljad laiati piilitatud. Smethwicis wabrikuid
tahetakse nii laualt seisma jätta, kuni tõõlised palutud
palgaga rahul on ja tagasi tulewad. Londonis on Sozia-
listilaste esimehed Wandemeeeste-kohtu alla antud, jääwad
aga senni panti peale lahki, kuni Wandemeeeste-kohtus
koku astub. Walitsus ei julge kindla karega nende killest
kinni hakata ja wist ei saa ka kohtus neile palju häda
tegema. Sisse kaswab isu ja sedawiisi ei tea keegi ette
ütelda, kus selle karedetawa liikumise wiimane õis saab
olema. — Herzog von Edinburgh on selle kuu 17. päawal
Matta saarele jõudnud ja sealt teisel päawal Suda lahele
Kreeta randa, sõitnud. — Riigivalitsus on India Vice-
Kuningale kasku annud Birmat Inglis-India Keisririigiga
ühendada. — Bradlaughi pärimise peale on Wäljapidiste
asjade Ministeriumi poolt Parlamenti rehnung ette
pandud, mis järel ainult need telegrammid, mida Sir
Drummond Wolffile kodumaalt saadetud, 3964 nael stä-
lingi kuu teinud on, s. o. praeguse kurti järel ligi 40,000
rubla, ja kõi asjata. Sir Drummond Wolff ei ole
Inglismaa wõimust Egiptuses kinnitada, weel wähem kõr-
gendada jõudnud, kuna tema kawal feltimees, Türgi kom-
missiari Nuhstar Pasha, Türgi wõimust järjes suuremaks
kaswatab. — Italias on Graf de D o r i d e ' s e protsessi
asjus leitud, et see kiri, mille järel kõrge waimuliku ameti
kandjaid ja Paapsti ligemaid nõumehe süüdlasteks peeti,
mitte nende poolt saadetud ei ole, waid Paapsti kahklus-
tamiseks ühegi petjast järelehtud on. Kardinal Ange lo
S a l o b i n i on selle kuu 19. päawal ära surnud.

Õnalt maal.

Tallinnast. Selle kuu 18. päawal suri Tallinnas
endine Nigolesti kiriku ülemõpetaja, J u s t u s R i t o -
l a u s R i p t e , omas 68. elu-aastas. J. R. Rippe oli
saanikuu 14. päawal 1818 Peterburgis sündinud, käis
Tallinna Gümnaasiumis ja Tartu suurtõõlist läbi ja oli

1844 kuni 1844 koolitaja Narwas. Selle aeg sees oli tema oma Konfistoriaal-essamid Peterburgis ära teinud ja sai Beszarablaste, Kõõlõhi kolonie õpetajaks saadetak, sest tema oli kroonu kulu peale lubatud. Senna jäi tema kuni 1853, wõttis ennaft siis ametist lahti ja sai järgmisel aastal Tallinna Raekohtu poolest Nigolesti kiriku teiseks õpetajaks kutsutud. Juba aastal 1855 sai tema seal ülemaks õpetajaks, Bräunlich'i asemel, kelle ametit tema juba mitu kuud tallitanud oli, mida Bräunlich haiguse pärast tallitada ei wõinud. Seda ametit on tema 30 aastat truufusega ja õnnistusega tallitanud, oli peale selle usuõpetaja Tallinna kõrgemas Lütseum-koolis, Cestimaa Bibli-Seltsi liige, Kadundlaste-kooli walitsuse liige ja walmulit hooletandja, Sinna-Koolikomitee liige, Cestimaa Abiselti liige, kassahoidja ja abipräsident; Wenemaa Swang-Luth. koguduste abikassa liige, Tallinna Sinna-õpetajate Keskkode- ja Waestelaste-Kassa eesliige, Sinna-Konfistoriumi ja pärast Kindral-Konfistoriumi liige ja mitme Tallinna helduse-asutuse liige ja eesliige. Omas pillas ja hoolsas mitmesuguses ametis on tema kõige kõrgemalt poolest saanud: Rinnaristi ja medalje Krimmi-sõda mälestuseks, kuldse rinnaristi, St. Anna rittretähe 3. klassist ja St. Stanislause rittretähe 2. klassist. Rahwefordne rahandus sundis teda wiimasel sügisel oma armastatud ametist lahkuwa ja kolmas hoop on nüüd tema tegewa elute ota teinud. Jäädawat mälestust on tema oma koguduse liigete ja kõige Tallinna rahwa südames teeninud ja mitmed ja mitmed saawad tema mälestust õnnistates ja auustates oma rindas landma.

— Tallinna Sinnaameti liige, Eduard Bätge, on Ceespidiste asjade Ministri poolest Tallinna Sinnaapea abilisest kinnitatud. — Hapsalu Sinnaameti liige Michelson on Cestimaa Kuberneri poolest Hapsalu Sinnaapea abilisest kinnitatud.

— Cestimaa Wangiloja-komitee sekretär, Kollegienrath Paul Noth on ainsa, hoolsa teenistuse ja iseloomilise hooletandmise eest St. Wladimiri rittretähe 4. klassist saanud.

— Kubermangu walitsuse wanem kohtuherra, von Rottbeck, olla ennaft ametist lahti palunud.

— „Walgus“ kirjutas oma Nr. 4 sees, selle aasta Märrikuu 24. päewast:

„Oma lugejatele teatasime tubli abiguberneri Tillo Tallinnast lahkumist. Tema tegewusest guberneri herra würst Schachowskoi abiks arwame lugejatele pisut rohkem koelust wistiski meele järele olewat. Tillo oli Tallinnas kolm aastat, eite gubernemangu walitsuse nõuunit (совѣтникъ), siis wiitseguberneri, ja mõne aja guberneri asemel. Tema ajal ja tema tegewa osawõtmisega on 1) riigi seaduse wõimus jälle maksma pantud, et sega paaride lapsed piawad õige usku ristitud saama, 2) õige usu talupojad Luteruse usu maksudest wabastud, 3) Luteruse usu kirikud saamad Wene piiskopide teadusega ehitatud, kudas riigi seadus seda pärib, 4) õige usu kirikute ja koolide alla wõib kroonu õigusega maid wõtta, 5) haakenrihteritele sai teeldud, ilma kohtumõistusteta intimesi petsta, ja 6) Wene keelele Baltimaal riigi keele õigus antud.“

Meil ei ole waja selle juure muud tähendada, kui seda, et „haakenrihteritel“ ega teistel Politsei-wanematel ilalgi luba ei olnud „inimesi“ ilma kohtumõistusteta wõ „mõistusteta“, kuid „Walgus“ seda nimetab „petsta“, ja seda mis lubatud ei olnud, ei olnud siis ka waja leelata. Trahwiseadus on muudetud, see on tõit.

— Endine Baltiski kirikuõpetaja Adriaan Schulz on Winsti linna ja kubermangu kirikuõpetajaks kutsutud ja on selle kuu 9. päewal oma uudes kohtas esimest kord jutlust teinud ja oma ametit alganud.

— Riiksrathi heatsarwamist mööda Jüuliku 23. päewast saawad järgmisel Kreiskoolid Wenekeelseteks Sinna-koolideks kolme klassiga ümber muudetud: Walga, Wõnnu, Matwere, Hapenpõhi, Hapsalu ja Wiljandi. Riigivalitsuse poolt saab nende koolide fissetulemise juure aastast koku 8037 rubla 20 kopitast lisatud ja sellest esimene jagu selle aasta teisel poolel wälja maksetud. — Tartu koolikonna Kurator on Ministeriumi poolest kistu saanud kuni selle aasta Jürikuu 15. päewani üles anda, mitu Ladina keele, Greeka keele, Wene keele ja kirjanuse, historia ja geografia kooliõpetaja kohta selle koolikonna Gümnaasiumides, Progymnaasiumides ja Realgymnaasiumides tühjad on, pärast seda iga kooliõpetaja kohta üle Ministeriumil sõnumit anda, mis nendes teadustondades tühjaks saab, ja neid kohtas mitte ära anda, kui need noored mehed kohta saanud on, kes sel aastal oma õppimist Keiserlikus Peterburgi ja Würst Besborodko Njeshini Historia-Philologia-koolides lõpetawad.

Cestimaa Bibli-Seltsi poolest katsutakse nuumloomade-õpetaja ja nuumloomadele wõeral maal kaupa leida, et põlumehed oma loomade eest rohkem hinda saada wõiksid. Eimene liha laew läks ka selle aasta hakatusel juba Inglismaale, kuid omal aeg kirjutasime. Selle Seltsi juhataja, Paastwere herra Kammerherra Landrath Baron Maydel, on selle ettewõtmisele hakatusel Riigimõisade-Ministeriumi poolest tuetust palunud ja sealt on lubatud muist kahju landa, kui wõeral maal wälja weetud elusa loomade naela eest mitte kuni 7 kopitast

hinda ei saa, mitte aga rohkem kui 5 rubla looma pealt eht 2500 rubla laewatäie pealt. Seda raha saab kui abiraha Cestimaa Põludõ-seltsile maksetud, kes seda siis omalt poolelt tarwitust nende osawõtjate kesks wälja jäulab, kellel seda waja on.

— Selle kuu 22. päewal sündis Rotermanni figurwabritus hirmus õnnetus. Wabritu kaua-aegne asjatalitaja, Peter Heinrich Eifenbein, tahtis mashina juures midagi järele waadata, puutus aga oma silikunega rihma-ratta külge, mis teda nii õnnetumast waha wistas, et tema pea ratta ja pöranda wahel sattus ja täitsa purustatud sai. Surm tuli silmapilgul. Herra Eifenbein oli 58 aastat wana ja seisis wabritu tööraha ja kõige teiste juures suures auustuses ja armastuses. — Selle kuu 18. päewa õhtal tuli üks tundmata mees Reifeldti juure, 4. alewijaõus majas Nr. 290, ja palus õmaja, sest tema oli silmanähtawalt haige ja tahtis teisel homikul hospidalisse minna. Reifeldt mõttis meest wasta ja andis temale aset, kus teda homikul kell 6 surmud leiti. Arsti tunnistust mööda on tema kopsu rahandusest surmud. Wõera nimi olnud Jegor Batafchow. — Woorimees Nr. 58, Gustaw W., on selle kuu 16. päewa õhtal Pärnu maantee ja Kuosenfrangi-uulitsa nurgal, 73 aastase Piisa Kruusimäe maha sõitnud, kus juures õnnetuma naesterahwa wassaku jala luu põlwe alt murdud ja tema peale selle weel peast haawatud sai.

Selle kuu 18. päewa õhtal on Kaupmees Jakob K. teider 2. linnajäus majas Nr. 111, lahti lõhutud ja sealt 3 fiakintsu, 1 pund wõid ja 46 toopi tangu ära warastatud. — Paar teist wähemat wargua on weel Politseis üles antud. — Ewangeeliumi poolt antakse teada, et selle kuu 18. päewal Ingliski waldas üks hobune ära warastatud on.

— Wiimase nädali esimeste päewade sees oli natuke lumehadu wäheste tuulega, mis aukleeks sõidetud saaniteed uueste heaks sillutas. Peale selle olid imad ilma weel parajad külmad, enamist waiksed ja selged.

— „Postimees“ on oma wiimases numres suurt osawust näitanud. Meie lueme seal:

„Tallinna Sõber“ Nr. 7 on meie lehe üle wäga pahane, et meie temast midagi ei kõnele. Katsume wäga parandada. Leht kõneleb Cestimaa kalalaskwamuse seltsist. Kalad olla wiimasel aeg jögedes ja järwedes wäga kahanenud, nimelt lina leotamise läbi; nüüd „olla kohtute sunnil ses tükis parandust tulnud. See on tõsi, aga linad pannakse liig sagedaste jalga kolm jõe weest kaugele aulu ligunema ja pärast lastakse wesi august jõe woolata. Kui seadused selle poolest parandust ei too, ei siigne kalade hulk talgi suuremaks“. Wäga sagedasti saada ka kalapojad ära hukatud. Leht kutsub lugejaid seda tähtsat asja läbirääkima üteldes: „Meie wõime teiega kinnitada, et meie leht mitme mõjuwa ringkonna silma ette ulatab ja mitmes mõjuwas ringkonnas suuremat usaldust ja tähelepanemist leiab kui mõni teine. Sõber ütleb, meie olla pahandanud, et Cestimaa Postimees Kuura, karjatekirja“ aratritkinud. See pole õige. „Kõu ja Bilri“ arwustus seib Revalsche Zeitungis; Tallinna Sõbras pole sellel aastal seil luuletusest midagi seilnud. Soome mõisa ostmise lugu seisis kõigis meie maa Saks lehtedes; waadaku Sõber säält järele. — Hiljuti tõime kindla põhja pääl selle sõnumi, et Helme abioõpetaja E. Ballon Baltiski õpetajaks saab, seda sõnumit ei tunnistanud Tal. Sõb. õigeks ja palus ka Saks lehti seda diendada. Nüüd kuulutab Sõber isegi, et herra Ballon ühel hääl Baltiski õpetajaks walitud. Sõb. soowib uue õpetajale „kindlat südant“. Mõistpärast „juttumärkide wahel?“

Pangu nüüd iga lugeja seda „Postimehe“ kirja ja meie kirja Nr. 7 sees kõrwu ja waadaku, kuidas need koku mahuwad.

Meie ei ole mitte soowinud, et „Postimees“ meie lehest „midagi kõneleks“, waid meie oleme kirjutanud, et meil „Postimehe“ kiitust waja ei ole. Meie oleme ainult selle peale tähendanud, et „Postimees“ meie lehest sõnumid wõtab ja siin kirjutab, et „Tallinna Sõber“ ja „Mistrahwa Pühapäewa Lehe“ kohta midagi „õelda“ ei olla. Kui ka „Soome mõisa“ ostmise Saksakeeli lehtedes seisis, siis seisis selle mõisa nimi ainult meie lehe sees. Seda nime on „Postimees“ nimetanud ja sellega näitawad, et tema seda sõnumit meie lehes wõtnud oli. „Kõu ja Bilri“ kritika kohta on „Postimehe“ wabandamine niisama keeruline. — Lugegu „Postimehe“ toimetaja oma kirja, mitme küntra pikuse Kuura kindral-superintendi“ karjatekirja kohta, uueste läbi, küll tema siis leiab, et sealt pahandus wälja waritseb. — Baltiski kirikuõpetaja walimisest andis „Postimees“ juba Märrikuu

*) Wiimased sõnumid on „Postimehe“ enese tartus. Need ei ole aga mitte õige ja „seaduse“ ei ole siin enam midagi teha. Seadus ei keela mitte ainult linaluutamist jögedes, waid ka wete, millest ojad jõe lähewad. Cestimaa Hapenpõhi on tänine hoolega selle üle walmunud, et linalu-õngud mitte jögede ligibal ei ole. Kus on aga herra Dr. Hermann neid surjategijaid näinud, kes üna asjata, otse künste pärast linalu-wett „pärast“ linaluamist, ainult kalade hukkamises „jõe woolata“ laewad? „T. S.“ t.

18. päewal „kindla põhja pääl“ sõnumit, kuu tema wast küünlatuu 2. päewal siin esimest kord jutlust tegi ja küünlatuu 4. päewal walitud sai. Kes oli siis siin juba nii wana üht õpetajat walitud, keda siin keegi weel näinud ei olnud, weel wähem tema jutlust kuulnud? Kes on need „wõimusmehed“ Baltiskis, kes ilma koguduse teadmata nii tähtsaid asju ära tallitawad ja selle üle „kindla põhja pääl“ sõnumit wälja saadawad? — Mõis meie „kindlat südant“ kõnemärkide wahel kirjutame? Sellepärast, et see üks Bibli-Seltsi, üks Citat, on. Küll wist herra Doctor ise seda teab.

Tartust. Tartu Sinnaaadikute walimised saiwad selle kuu 17. päewal algatud ja 3. klassis selle kuu 19. päewal lõpetatud. Ettevalmistused saiwad toimetatud Üleüldise Walikomitee, mis Hoowkohtu Advokat S. Eieveni juhatusel seisis, ja Eimene Üleüldine Walikomitee, „Wanemuise“ Seltsi juhatusel, ja selle poolest olwad Sinna-aadiku-kandidatideks ette pandud: Hans Art, Heinrich Gluck, Gustaw Goldmann, Adolf Grenzkein, Dr. Hermann, Dr. Jannsen, Johan Kangur, Johann Konninus, Johann Kruusberg, J. Krus, Johann Maddisson, Johan Merja, Georg Nahr, Karl Rembach, Adolf Riit, Georg Routs, Johann Rosenberg, Reinhold Sachler, Georg Sachs, Georg Stamm, Aleksei Spetow, Bernhard Stern, Professor Dr. Meykow ja Professor Dr. Wislowatom. Üleüldise Walikomitee nimetrijas seiswad: E. J. Arndt, A. Alsmus, B. Bartels, G. Blumberg, F. Breeks, W. Bulgakow, F. Fischer, G. Fischer, A. Grenzkein, A. Grossmann, G. Hackenschmidt, F. Knochenstern, Th. Köhler, S. Kewen, C. Pipping, C. Musso, P. Popow, C. Rembach, A. Riit, R. Sachler, G. Sachs, B. Stern, C. Treffner ja P. H. Walter. Walitud saiwad kõik Üleüldise Walikomitee kandidadid, Eimene Walikomitee kandidadidest ainult need, kes ühes ka Üleüldise Walikomitee nimetrijas seiswad. Walijate ühendus on nii suur olnud, et ühe walitud kandidati peale ennaft kõige rohkemalt 387, kõige wähemalt 382 häält ühendawad. Selle üle rõdustawad ennaft kõik need, kes üleüldist ühendust soowiwad, mitte erakoollist ühendust.

Õttepääl on „Uus Tartu Zeitungi“ sõnumite järele üks Wene tütarlaste-kool asutatud. Koolitaja on endise „Walguse“ toimetaja Lindenbergi abikaasa. Öppijaid oli juba 30 koku tulnud.

Puhja kihelkonnast kirjutakse meile: „Siin kihelkonnas on Iharlati-haigus, iseloomis laste kesks, kange liitumas ja pärib oma ohwreid. Mõned koolid on sellepärast oma töö pidanud seisma jätma. — Hobuse-wargus on siin juba wähenemas, sest kui seelugused piltanapu-mehed ennaft siin näitawad, siis käib ka lange karistus nende kannul, nenda et oma tööd peawad warna riputama. — Teed on igal poolel head ja igamees wõib takistusteta oma asju tallitada. — Weile-Üllila laulukoor, mis mõned aastad õiffes ja rahwa poolt oma kontsertidega palju kiitust leidis, on lõtamaks, pea hinge heitmas. Leigus näitse lauljate poolt tulema. Ühendage ennaft jälle kord ühel jõul ja näidate, mis Teie wõite!“

Miaast. Mita Sinnaaadikute 3. klassi walimised on selle kuu 18. päewal lõpetatud. Üleüldine Walikomitee, Advokat Conrad Bornhaupti juhatusel, oli wõitnud. Großwald-Shutowi kandidadidest ei ole keegi rohkem kui 1419 häält saanud. Üleüldise Komitee kandidadid on kõik walitud; nende peale langekawad itka kõige wähemalt 2279, kõige rohkemalt 3597 häält koku. Ulepea on 3. klassist 3600 kuni 3700 walijat oma häält annud. — Pärast Sinnaaadikute walimist aastal 1882 olwad mitmed walijad, nende kesks ka „Riiklik Westnik“ toimetajad, Sinna-pea peale korrata tallituse pärast põhjustamata kaetust tõstnud. Wiimase Hoowkohtu poolest on kaebajad nüüd laimuse pärast kohtu alla antud.

Eiwi m a u r a u d t e e asjus kuuleb „Mita Päewa-leht“ ustatawalt poolest, et Jushenid von Ötte seda ehitust 18 miljoni rubla eest oma peale wõtnud on. Rahast saada sel aastal 3 miljoni, tulewal aastal 9 miljoni ja ületulewal aastal 6 miljoni wälja maksetud. Ehitus algata sel aastal Pihkwas, aga ka Wiwimaal saada juba mõned sillad ehitatud. Herra von Ötte wõtta eisteks Tartus elu-aset.

Kuuramaalt. Kuuramaa uus Kubernör Paschshenlo, kes hiljuti senna tuli, on peawõit raskemalt haigeks jäänud, olla aga juba paranemas. — Eiibawi lake oli selle kuu 14. päewal liikuma seaga täis toptud, mis kinni kätmetab ja laewasõidud seisma pani. Selle kuu 17. päewal õnnis igaltsetud lõunetuul ajas jea põhja poole ja tegi sadama jälle lahti. Weel on järsku kolm jalga alanenud. — Dösel. selle kuu 17. ja 18. päewa wahel, on üks waras ennaft jälle Piibawi Wene kirikusse lõkuda katsunud, on aga hoolsa Politsei läbi kinni wõetud. Oma tunnistust mööda on waras wõeramaa mees D. P., üks puusepp, kes kaua ilma tööta olnud ja selle läbi hädasel langenud.

Peterburgist. Selle kuu 16. päeval oli Keisri Majestätide juures, Keisri Enese palees, õhtupidu. — Selle kuu 19. päeval oli õhtupidu Keiserliku Kõrguste Suurwilisti Sergei Aleksandrowitshi ja Suurwilisti Praua Jekaterina Feodorowna juures, millest ka Keisri Majestätid osa võtsivad. Peale Keiserliku perekonna oli umbes 700 osavõtjat kutsutud. — Selle kuu 17. päeval oli õhtupidu Inglismaa Saadiku, selle kuu 18. päeval Saksamaa Saadiku juures. Mõlemist on mitmed Keiserliku perekonna liikmed ja Hesseni Suurherzog oma lülitega osa võtnud.

Selle kuu 19. päeval oliwad Keisrikoja ametnikud 1. ja 2. graadist Isati kathedraali Kõrgestõnna Keiser Alexander II. hingepalwele kutsutud. — Koit pealtuna lehed toovad pikemaid kirjasi Kõnnalakuu 19. päeva tähtsuse üle, kus Wene maarahwa wabandus 25 aasta eest Kõrgestõngemalt olufusest tehtud sai. — Jumal andku Wene maarahwale järgmises järkus rohket wilja sellest wabadusest.

Selle kuu 12. päeval on Peterburgi Eesti koguduse õpetaja, Jakob Hurt, Helsingi suurkooli ees oma teele-teaduse kirja laitsenud ja historia-philologia teaduse Doctoriks nimetatud.

Rijewist. Selle kuu 13. päeval põles wangikoja hospidal maha. Haiged said wälja peastetud.

Irkutskist. Amuri kallastelt tulewad sõnumid, et Kihilna sõdawägi löi wõderad kulla-kaewajad Argunisi ja Sheltuga kallastelt ära ajanud, wangide pead maha raiunud ja lehad tee peale wistlanud on. Hull Wenelasi, kaitstus ja nälgas, on põgenenud. Kõlma oli selle kuu hakatusel 40 graadi.

Isaeralised ja uuemad sõnumid.

Berlinist. Keisri terwis ei ole weikestest apardusest häda saanud. — Wärski Wismarti waewab jälle jooksja, mis ta tema rindu läinud on. Arstide tungiwa nõuu peale on tema Riigipääwa tähtsatest arutamistest eemale jäänud.

Kopenhagenist. Suur Belt (wäinas) on jälle jaeft puhas ja laewad peafemad läbi.

Parisist. Pringide wäljaajamise ettepanek on Parla-mentis 353 häällega 112 hääle wastas, tagasi lükatud. — Selle kuu 21. päeval lastis üks mees, kes ennast Petrowitshi nimetab, mitu korda Wõrsi-majasde ja wistlas ühe pudeli sõdwa wedelikuga sisse, mis aga suuremat kahju ei teinud.

Londonist. Herzog von Edinburg on selle kuu 21. päeval Kreta lahete jõudnud ja ülemat kommandot oma kätte wõtnud. — Kahelast mehest, kes uulitsa-lärades pärast kaebtuse all seistwad, on üks wile aasta peale, kolm pool-teist aasta peale ja teised kolme kuu kuni ühe aasta peale wangitöödele mõistetud.

Athenist. Austria suurüli-paat „Kerta“ ja Inglismaa jaht „Sainte Marie“ on selle kuu 21. päeval Piräus'e sadamasse jõudnud.

Jutuleht.

Kandlepois.

(Järg.)

Karl-Jaak: Mihulised terja-kotid korjatakse oma tempudega kamalu-kaupa raha, kuna wahel auusal mehel kopikat taskus ei ole, et suutäie wiina wõtaks! Kõrtsi-perenaene on fenni juudi passil lugenud, juut on lauale istunud. Karl-Jaak räägib edasi: Oletsin mina kuningas, mina lafetin iga nelja nädali taktu Muslasi ja Juuta raputada, nagu wiljapuid, et haljas küpse wili taskust pudeneks.

Waihel: Kuuks, olge head, kui oletsin mina ku-

ningas, mina ütlesin: Minu kallid auusad isandad, tõuske üles kõnnalauast, noppige üles küpse wili, mis on kaswanud igale tödtegiase Jumala maa peal.

Karl-Jaak: Juut, Sinul on hea loriseda, aga näita minule küpset wija, mida korjata maksab, kus auus mees midagi leiab.

Waihel: Nuu, et ole isand lugenud kuulutuse-lehte? Et ole kuulnud asfesseri asja?

Karl-Jaak: Mitte sõna! Räägi, ruttu!

Kandlepois: Wana-eidele, see on kurb lugu, Sinul saab süda haleduses liituma.

Kõrtsi-perenaene: Täp' kuulda, mis seal on.

Kandlepois: Rääkigu juut, mina ei suuda, siidames tõuseb walu.

Waihel: On olnud üks praua, üks ritas suur praua, nimega kindrall-praua von Brunert, ja on tema kaasale langenud kuu aea eest werises lahingis. On temal olnud pojule, üks tark herra, üks kõrgest koolitatud herra, üks herra asfesser. Nuu, on tulnud waenlane, on löönud meie sõdawäge, on wõtnud ära meie kasjad, on ajanud ära meie walitsust ja on lästinud kuulata enam ühtigi endisest kuningast. Aga oh häda, herra asfesser on ilka kuulunud, ei ole unustanud oma kuningast, on kirjutanud päawad ja ööd, mitte waenlase kasuks, waid oma kuningas kasuks. On pannud kõik kirja, kuida wõib saada wõitu waenlase peale, ja mama on istunud tema juures, on lei-tanud künnalt ja on kalkanud kohwi tema tassi.

Kerjaja (tõuseb üles ja ütles Eiole): Minul on pea-walu; kas näitaksid hea laps minule palka kus puhata wõiksin.

Wili-Mart: Kallate tema klaasike. Temal ei ole midagi lehas.

Karl-Jaak: Wõi tema süda ei kannata wahest seefugust juttu kuulda.

Eio: Istu abju ääre sooja, siis saad paremaks.

Karl-Jaak: Wai! — Juut jutustab heaste. Jutustas edasi, juut!

Waihel: Nenda on mama leikanud künnalt ja on kalkanud kohwi tassi. Aga waenlased ei ole olnud ka lollid, on saanud asjast aru, on saanud kätte kirjad, on tulnud ja on wõtnud kinni herra asfesseri.

Karl-Jaak: Noh, ega tema seal head kuulda saanud.

Waihel: Oh, häda! Remad on pannud teda torni, kus on olnud hulgumine ja hammaste paugutamine, ja on pannud teda oma sõekohtu ette ja on pannud ridasse katsteiklõmmend solbatid laetud pihkidega, kes on pidanud lastma asfessori furnuks, kõik katsteiklõmmend ühe korraga.

Wili-Mart: See on jo kole, kolwatu lugul! Ustawat kuningas-tenrit peetakse kütajategijaks.

Kõrtsi-perenaene: Ja see waene ema! Selle häda ja ahastust.

Waihel: Ja, see mama! See on tulnud sõites, kase nhte hobusega, üks suur praua. On tulnud wälja kollast, on roomanud oma põlwepeal waenlaste ees, on nutnud ja on hulgunud, on palunud halastuse pärast ja on palkunud kõiki oma warandust. Aga see on olnud kõik asjata. Waenlastel on olnud sõdamed marmeli kiwisi ja on olnud enefel raha küll taskus. Remad on tõstnud teda tõlda ja on hüüdnud: „Kuiser sõida peale!“

Karl-Jaak: Noh, mis on siis noor-herraga? Mis on temaga tehtud? On ta juba furnud?

Waihel: Nuu, tema ei ole furnud! Wiimafel ödi, wiimafel hädal on tulnud taewa-angel, on teinud lahki wärawad ja on wiinud teda wälja, laia maailma sisse.

Ja isandad waenlased on olnud wäga kurjad, on palkunud suurt palka tema pea eest, sada hiilgawad thalret! Siin on lugeda kuulutuse-lehes. (Tema wõtab lehe taskust ja annab Karl-Jaagu kätte, kes seda ahne pilnaga lueb.)

Kandlepois: Waene eidele! Mina olen seda

waest ema aianud nutma, nutma nagu sina nutsid minu üle, kui mina olin raskest haige, ja suremas. Aga sõda-ütem pödras selja tema poole ja ütles: „Pois, laula, laula!“ Tema ei tahtnud kuulda seda suurt ahastust.

Muskalase wana-ema: Ja sina laulsid, minu Waari?

Kandlepois: Mina loin kannelt, luuletasin ja laulsin. (Mängib ja laulab):

„Seal kõndis mures ema,
Eest otsid mägedes;
Eest otsid metsas tema,
Jõe kitsa käänu sees.“

„Ea hüüdis loidu aeg,
Ea hüüdis päawal, ödi
Ja nõdra põlwe nael
Käis lorel kiwi-teel.“

„Gunt kole tõrwe leste
Wiind wäeti lapsele;
Kas teab, kuid' waewab leste,
Eal rusub südame!“

„Siis tuuleb kurba nuttu
Ja ema kaebust ta,
Ea waatab weiket ruttu
Ja hulub ise ta.“

„Kui ahastuses nõuab
Weel ema otsida,
Gunt sala-sammul jõuab
Ja lapsele toob ta.“

„Eest küllma kiwi pinda
Wõib pehmeks rufuda
Ja meelalise rinda,
Kurb ema, nutuga.“

(Jätk poolteki.)

Kirja wastused.

W. R. — St. J.: Ei ole meel ilmunud ja peab wist paremat ilma ootama. Eht läheb fange hoog pea üle.

J. R. — T.: Teie ringkirja oleme saanud ja osawõtmisega lugenud. Ühenduse heaks tahame juba järgmises numres mõnda omaks wõtta. Mõne teise küsimise kohta tahame Teile oma mõtteid erakirjas ette panna.

Kirikute teated.

Jaani kirikus: 2. Paastukuu päawal teeb kandidat Johannes Luther enne lõunat jutlust. Lauarahwast wõtab pastor Grohmann. Pärast lõunat pastor Nõmuth.

Palwe päawal, 5. Paastukuu päawal, teeb pastor Nõmuth enne lõunat jutlust. Mõlemad õpetajad wõtawad lauarahwast. Pärast lõunat pastor Grohmann. — Enne lõunat laululehed ja pärast lõunat kiriku waagnad Ewang.-Luteruse koguduste abikasja heaks. Pihitile wõtab pastor Grohmann teispäaw kellu 12 ja pastor Nõmuth kellu 1.

Kaarte kirikus teeb pühapäawal, 2. Paastukuu päawal, pastor Brasche jutlust. — **Palwe päawal, 5. Kõnnalakuu päawal,** teeb pastor Brasche jutlust ja wõtab lauarahwast. Kuuale kirjutakse teispäawal enne lõunat kellu 9½—12 ja pihitile wõtatakse pärast lõunat kellu 5, millal kõige kogudusele Jumala teenistus walmistamiseks. **Palwe päawa** wastu on. — Teispäawal on laululehed kiriku heaks, ja **Palwe-lesknädalal** waeste heaks.

Püha-waimu-kirikus teeb 2. Paastukuu päawal pastor Bergwiz jutlust ja wõtab lauarahwast.

Jaani kirikus. Kõnnalakuu: Anton Theodor Adamson, Wile Jo-hanna Brunmann, Johannes Heinrich Tallon, Bernhard August Uppel, Char-lotte Katalie Birgens, Helene Louise Tulpel, Ida Amalie Luttwald, Julie Bengt, Olga Elisabeth Hermel, August Alexander Perle, Emma Caroline Eilje Smites. Kõnnalakuu: Katalie Wile Marie Kauf, Katalie: Jari Miel, 155-me-6, neluga Mai Sandrom. Wastu: Emma, a-lega Anna Nõmmikkaar, Johannes Põra, teener, neluga Helene Marie Willap. W a e t u d: Willem Zeit, 188me-8, 49 a. 6 l. Jaan Põhberg kalamões, 45 a. 1 l. Wõif Põpõid Hammelmann, 8 a. 5 l. Helene Tammsal, 8 a. 1 l. 15 p. Anna Kõb, Sibiriku list, 78 a. Kirgunde Eimann, 4 l. Hermann Ergo, 7 l. 20 p. Reena Kaimann, 43 a. 1 l. Jakob Mõitil, 47 a. 6 l. 22 p. Henriette Bergfeldt, 68 a. 4 l. 10 p.

Püha-waimu-kirikus. Kõnnalakuu: Mariha Mathilde Kubbart, Helene Marie Põla. Johannes Põra Jaanpari. Ferdinand Brasfeldt.

Teadaandmised.

Sirgetd, lõhkemata, wigata ja oksteta

Kasjapakusi,

7 jalga pikkad ja 9 kuni 20 tolli pöikmõetu, ladwa otsast jämedad, ostantwad hea hinna eest **Markel Makarow ja A. M. Luther** Tallinnas.

Maamüimine ehk rendi peale andmine.

Kalafada seisiklõmmend wiis (275) teesätini maad, mis eene põllumaad olnud, elumajaga, hoo-neraga ja kraamiga saawad kate-teist lõmmenduhat (12,000) rubl. eest ära müüdüd eht ka rendi peale and. Kõnnalakuu on 25 des. härjapõla-temneid, 10 des. rullid ja 3 des. tartuhulimaa mis peale selle, on hea tarjamaa. Wõit randtee, pooljaama Wreda ligibal. 92 w Peterburgist ja 59 wersta Krowast emal. Maa peal wõib wõtta 2400 rubl. seisma jääma. Eigemad teatust saab mõisa Sijakliki omaniku juures, Wreda jaamal

Tellimisi

meie lehe peale wõtawad maal wasta: **Cestmaal:** Piomaa Suurmõisa kool-meister Liit; Sagabi mõisas: M. Gufstaf-fohn; Koerus: W. Douglas; Simunas: W. Normann. **Liitwiwaal:** Wändras: J. Eylon; Harglas: kirikuõpetaja W. Christiani; Põltsamal: G. F. Reiberg. Peale selle annawad ka kõik kirikuõpetajad, kõrsrid ja koolmeistrid lahket juhatusi, kuiba lehte tellitast. „Tallinna Eõbra“ tallitus.

Uue tellimise kuulutus.

„Meelejahutaja“, Eesti perekonna õpetlik ja lõbus nädalafiri, algab 1. Januariga 1886 oma uue aastafõigu ning awab selle kuulutusega oma tellimise. „Meelejahutaja“ maksab tulewal aastal: Aastas: Tartus eht Tartus ise ära tuues, f. o. postiga 2 rubla; Postiga kätte kättinat 2 rubla 60 kopikat. Poolaastas: Tartus 1 rubl. Wõsiga 1 r. 35 l. Tellimisi wõtawad f. niaegsed auustatud abi-tõid mujal ja S. Raamanni enese trükikoba, Tartus, wasta ning palutakse raha toje tellimi-fete juure kirjada eht ka postmaetides sisse laata. Sga 10 tellitud lehe tojta ontatse auustatud wa-hendajatele 1 leht majutata.

Japääwane hinge toiduse raamat,

kirjutatud **A. S. Saller,** on walmis saanud ja saada Lind-fors'i pärijate juures.

Proogitud
Cestimaa rahwa
Rodu- ja Kiriku-raamatud
wanast seltsist
on weel 65 kop. tillt saada
Lindfors'i trükimajas,
Tallinnas, Laia-uulitsas.

Lindfors'i pärijate juures on wälja tulnud ja saada:
Geskirja
Eesti maarahwa koolidele.

Wiljandi st
ja ümberlaudu wõtab tellimisi ja ku-lutamisi meie lehe peale wasta
E. J. Karow'i
raamatu pood.